

tante papel a unha escola adaptada ós intereses e necesidades productivas propias e xa que logo pensada desde Galicia. Este último momento nos testemuños pretende unha maior potencialidade transformadora da realidade ó conectarase a un proxecto político que se estaba debuxando e que pretendía a ruptura do equilibrio socio-político e económico anterior.

Interesa destacar esas tres finalidades que os distintos testemuños nos axudan a describir: adaptación funcional, práctica da pedagoxía activa e deseño da "nueva escuela rural gallega".

Feita agora xa unha análise retrospectiva e globalizadora sobre o conxunto dos testemuños é hora xa de facermos un mínimo percorrido que nos permita captar mellor as inquietudes, os proxectos e as experiencias realizadas. En primeiro lugar recolleremos algúns dos testemuños e proxectos.

En 1859, Justo PICO DE LA COAÑA Y VINJOY, daquela, mestre en Viveiro (Lugo) publicaba un libriño sobre organización das escolas rurais, para as que propoñía a instrucción agrícola elemental teórico-práctica dentro da cultura xeral que se aprendería en tales escolas (45). Trataríase dunha instrucción máis práctica (dúas horas semanais) que teórica (media hora semanal), ó contrario da lexislación da época. A escola estaría construída en medio dunha horta con leiras para distintas producións e prácticas escolares, que serían diferentes para cada unha das seccións en que se dividía a escola. As clases de lectura e outras aprendizaxes realizaríanse tamén arredor de cuestións relacionadas co mundo rural.

Na década de 1860, *La Joven Galicia* celebra nese mesmo ano o que podía significar para o porvir de Galicia a cátedra de ensino de agricultura no Instituto de Pontevedra, pedindo un ensino práctico; o "Congreso Agrícola de Galicia" celebrado en Santiago en 1864 pedía a redacción de cartillas agrícolas para as escolas (46); pola súa parte, NAVARRO SOLER valoraba a contribución positiva que tal ensino, exercido nos "huertos de las escuelas", podía facer "al porvenir de nuestro país" (47).

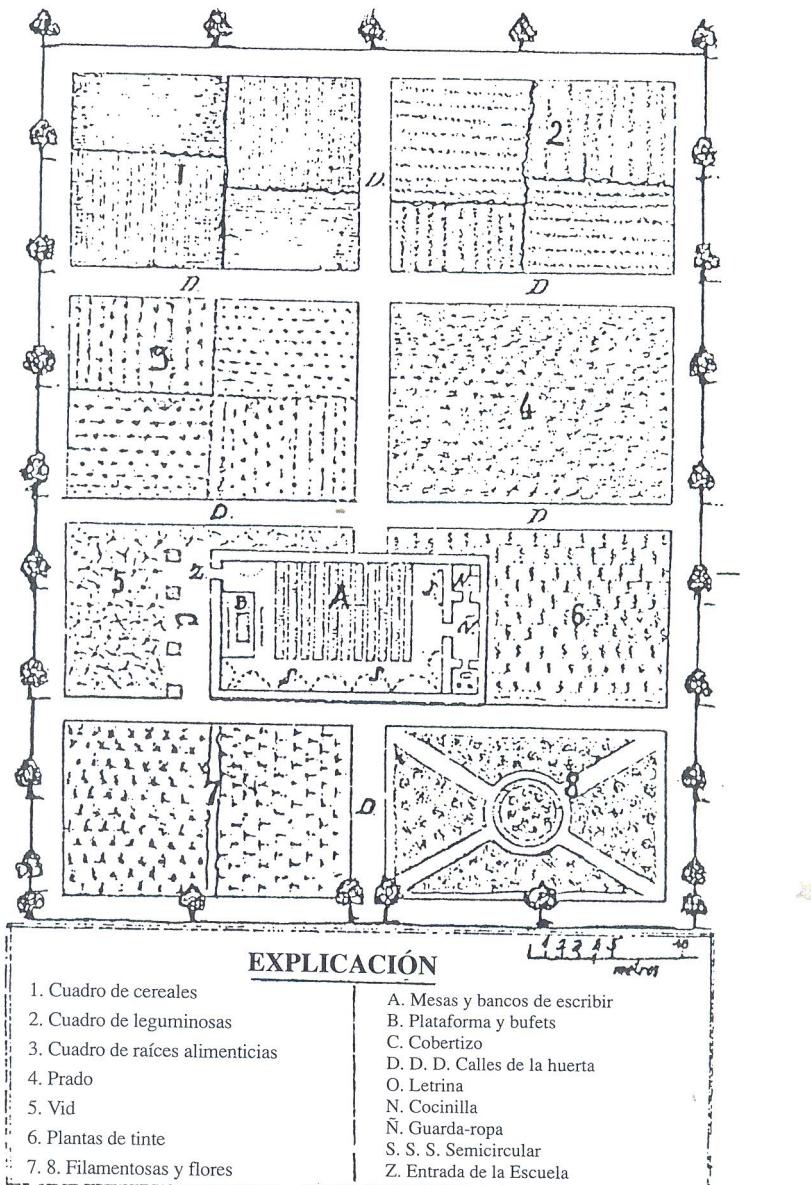
Na medida en que parecía importante o ensino da agricultura, érao tamén a formación dos profesores nas Escolas Normais, pois o seu papel debía ser importante entre os nenos e entre adultos, neste caso por medio de conferencias e lecturas, segundo un testemuño de 1900.

Nun ambiente que concede unha importancia crecente a este ensino aparece en 1904 un folleto do mestre ferrolán Luciano SEOANE SEOANE (48); no "Congreso Pedagógico de Santiago" de 1906 concédeselle un tema para o seu tratamiento (49), e a "Asamblea Agrícola Gallega" de Monforte de 1908 pide que "en todas las escuelas rurales se enseñen nociones de agricultura".

Luciano SEOANE entendía pola súa parte que as escolas rurais debían ter un programa específico, rompendo así o programa "único" español; deberíase contar coa disciplina de agricultura porque a escola "debía responder al principal objeto de ser útil para todas las necesidades de la vida"; xunto a outras medidas establecía que tódalas escolas rurais deberían dispoñer dun terreo de cultivo, ó que irían os nenos a poñer en práctica os coñecementos previamente recibidos; o ensino da agricultura fariase intuitivamente por medio de láminas; formaríase un museo tecnolóxico con plantas e insectos colecciónados nas excursións ós terreos de cultivo, así como con máquinas agrícolas construídas polos nenos na disciplina de traballos manuais (experiencia que segundo SEOANE xa se realizaba nunha escola pública ferrolá, coa utilización de diversos materiais e instrumentos). Por outra parte o mestre debía aproveita-las clases de adultos para propagalo *moderno ensino agrícola*, debía dar conferencias agrícolas e tratar de que o maior número de labregos presenciasen as leccións dadas sobre o terreo ós nenos.

Pola súa parte ÁLVAREZ LIMESES –outro inspector– en Santiago en 1906 facía campaña de modernización dos cultivos e de fomento de industrias artesanais para contribuir a evita-la emigración galega transoceánica.

MODELO DE ESCOLA RURAL
E DE CAMPO AGRÍCOLA (Pico de la Coaña, 1859)

Presentábase en 1916 en Ferrol no "Certamen Científico Sociológico" un traballo sobre a maneira en que se debía actuar para asegurar os coñecementos prácticos de agricultura ós nenos asistentes ás escolas rurais.

ESCOLAS E MESTRES

A EDUCACIÓN EN GALICIA:
DA RESTAURACIÓN Á SEGUNDA REPÚBLICA

ANTÓN COSTA RICO

